

Бугрім Д. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ПЕРЕДУМОВИ ТА ЕТАПИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЦІ

На сучасному етапі свого розвитку та існування світове господарство характеризується такими особливостями, як інтернаціоналізація та глобалізація. Найбільш розповсюдженим явищем з кожним роком стає інтеграція – політичне та економічне об'єднання країн. Ця тема є актуальною, тому ще, беручи до уваги усі аспекти розвитку інтеграційних процесів у світі та спираючись на досвід вже існуючих об'єднань держав, можна створити міцне інтеграційне угруповання та знівелювати проблеми переходу на новий рівень розвитку.

Першими дослідниками поняття «економічна інтеграція» стали німецькі вчені Р.Шмед, Х. Кельзен, Д. Шиндлер, У.Стаффорд, Т. Мен та А. Монкретьєн. Теоретичні засади, елементи та чинники формування регіональних інтеграційних об'єднань країн досліджені в працях провідних учених, таких як: Б.Баласса, Д.Вайнер, Дж.Фуентес, М.Шифф, О.Смагач, Ю.Шишков, В.Герасимчукта інші.

Метою є визначення передумов та етапів розвитку інтеграційних процесів у світі в умовах глобалізації.

Інтеграція – економічна, політична чи соціальна – є найвищим рівнем міжнародних економічних відносин, через який здійснюється функціонування системи світового господарства. Вона має на увазі взаємодію країн в усіх сферах суспільного життя, наслідком чого є зближення господарських механізмів – цей процес регулюється міждержавними угодами та спеціальними органами [1].

Серед передумов виникнення та розвитку інтеграційних процесів:

– особливості економічного розвитку країн-учасниць: рівні економічного розвитку та ступені їх ринкової зрілості;

– географічне положення країн – найбільш розповсюдженими інтеграційними об'єднаннями вважаються регіональні;

– наявність схожих проблем в сферах фінансування, економічного регулювання, політичного управління, тощо;

– ефект демонстрації. У країнах, які приймають участь в процесах інтеграції, як правило, спостерігаються позитивні зміни – тобто прискорюється економічне зростання, знижується рівень інфляції, зростає показник зайнятості населення. Саме це призводить до того, що інші країни, піддаючись психологічному впливу, прагнуть наслідувати цей процес та стати його частиною;

– «ефект доміно». Таке явище частіше трапляється у регіонах, де вже існують усталені інтеграційні блоки – ті країни, що опиняються поза його межами, можуть зазнавати труднощі в економічній сфері. Ця причина змушує їх приєднатися до об'єднання, щоб уникнути відставання [2].

Традиційно виділяють п'ять етапів міжнародної інтеграції:

1. Преференційні торговельні угоди. Підписання таких документів та їх ратифікація в країнах, що збираються інтегруватися в певне об'єднання, означає створення єдиних тарифів та збереження рівня тарифів щодо третіх країн.

2. Зона вільної торгівлі. Створення такої зони базується на скасуванні митних бар'єрів у взаємній торгівлі між країнами-учасницями. Прикладом слугує Європейська Асоціація Вільної Торгівлі 1960 року. Таке співробітництво, загалом, не потребує системи контролю за виконанням домовленостей [1].

3. Митний союз. Цей етап спонукає держави здійснювати політику колективного протекціонізму завдяки відмові від митних тарифів країн-учасниць та встановлення спільного тарифу та єдиної торговельної регулювальної системи по відношенню до третіх країн. Прикладом слугують договори між країнами Бенілюксу, ратифіковані у 1948 році, та в ЄС з 1968 року.

4. Спільний ринок. Це означає вільний рух товарів, послуг, капіталу та робочої сили між країнами інтеграційного об'єднання. Цей етап супроводжується інтеграцією у виробничій сфері. Спільний ринок створили країни Карибського Союзу – КАРИКОМ, 1973 рік, та країни Південної Америки – МЕРСОКУР, 1991 рік [3].

5. Економічний союз. Він передбачає здійснення координованої спільної політики в усіх сферах суспільного життя: від країн-учасниць вимагається уніфікація законодавства, стандартів, фіскальної, грошово-кредитної, валютної політики та економічних стратегій розвитку. Цей етап потребує створення установ та організацій, які будуть наділені правом координувати дії союзу та приймати рішення від імені об'єднання. Це призводить до створення системи міждержавного регулювання соціальних та економічних процесів, а також появи наднаціональних органів, яким уряди країн готові передати частину своїх функцій. Прикладами такого союзу виступають Європейський Союз, Союз арабського Магрибу та Західноафриканський економічний і валютний союз [2].

Варто додати, що деякі науковці вносять до цього переліку ще один етап процесу інтеграції – політичний союз. Він фактично означає, що країни-учасниці об'єднання проводять спільну зовнішню та внутрішню політику. На цьому етапі повинні бути створені організації та управлінські структури, які є наддержавною владою, та розпорядження яких – обов'язкові для всіх країн-учасниць інтеграційного процесу. Багато економістів вважають, що Європейський Союз прагне досягти такого етапу інтеграції, зробивши перший крок назустріч цілі – створення Європейського парламенту [4].

Список використаних джерел:

1. Смагач О. Концепції вільної торгівлі та їх сучасна інтерпретація. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2013. Вип. 42 (Ч. 1). С. 273 –280.
2. Шишков Ю. В. Регіоналізація та глобалізація світової економіки: альтернатива чи взаємодоповнення? Світова економіка та міжнародні відносини. 2018. №8. С. 3–20.
3. Герасимчук В., Войтко С.В. Г. Міжнародна економіка: навч. посібник К.: Знання, 2009. 302 с.
4. Макаренко Є. Політичні стратегії інформаційного суспільства: специфіка національних моделей. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2019. №22. Частина I.
5. Морозов В. Осмислення інтеграції в Європі. Міжнародні процеси. 2015. № 3(9). С. 154–158.